

Asia: VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 a § Maksun periminen / Uttag av avgif

Asiakasmaksulakiin lisättäisiin uusi kohta 2 a §, jonka 1 momentissa säädettäisiin kunnan velvollisuudesta antaa asiakkaalle maksua koskeva lasku, joka vastaa päästöstä ja johon sovellettaisiin hallintolain sääntelyä. Ehdotetun lain 15 §:ssä säädettäisiin, että laskuun saisi vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimusohje ei olisi erillisenä asiakirjana, vaan ohje voitaisiin laatia suoraan laskulle. Muutos selkeyttää käytäntöjä ja lisää yhdenvertaisuutta. Muutos vaatisi ohjelmien päivitystä.

2 b § Päätös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan

Lakiin lisättäisiin kohta 2 b §, joka koskisi maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta tehtävää päätöstä. Maksua koskevaan päätökseen saisi vaatia oikaisua.

Lisäys parantaa asiakkaan oikeusuojaa niissä tilanteissa kun asiakas kokee, että kunta on toiminut virheellisesti.

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service

Esityksessä ehdotetaan että jokaisesta käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä hoitajanvastaanotosta peritään jatkossa 50,80 euron maksu. Tämän on lakettu tuovan + 5,0 milj tulot. Nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista maksun perimistä hoitajanvastaanotosta, joka on ilman hyväksyntä syytä jätetty käyttämättä ja peruuttamatta. Maksua ei kuitenkaan peritä alle 15 vuotiaalta tai jos maksun periminen olisi muutoin kohtuutonta. Muutos todennäköisesti vähentäisi käyttämättä jätettyjä vastaanottoaikoja ja tehostaisi näin toimintaa.

5 § Maksuttomat terveystalvelut / Avgiftsfria hälsovårdstjänster

Esityksessä ehdotetaan, että terveystalouden maksuttomuutta laajennettaisiin ja tietyiltä osin selkiytettäisiin. Esityksen mukaan perusterveydenhuollon avosairaanhoidon hoitajanvastaanotot tulisivat maksuttomiksi kaikille ikäryhmille, kun nykyisin niistä peritään maksu 18 vuotta täyttäneiltä. Tämän vaikutus arvioidaan olevan kuntien talouteen -14,,1 milj. Esityksen mukaan poliklinikkamaksut, joka sisältää tutkimuksen ja hoidon, poistettaisiin alle 18 vuotiailta. Tämän vaikutus kuntien talouteen olisi laskelmien mukaan -22,4 milj. Eräisiin tartuntatauteihin liittyvää maksuttomuutta laajennettaisiin ja tämän vaikutus -0,9milj. Perusterveydenhuollon avosairaalanhoidon mielenterveystyöstä ei saisi periä maksua lain voimaan tulon jälkeen. Nämä edellä mainitut uuden sääntelyn piiriin kuuluvat maksuttomat terveystaloudet lisäisivät terveyden tasa-arvoa ja voisivat poistaa joissain tapauksissa hoitoon hakeutumisen esteitä. Esityksessä muutosten arvioidaan vähentävän kuntien asiakasmaksutuloja 45 milj.eurolla. Tämä korvattaisiin kunnille lisäämällä vastaavasti peruspalvelujen valtionosuutta. Kokonaisuuden osalta arviointi on epävarmaa, mikä johtuu laskennan perusteena olevan tietopohjan puuttellisuudesta ja maksujen alueellisista eroavaisuuksista.

6 a § Maksukatto / Avgiftstak

Laki ehdotuksen mukaan maksukattoa laajennettaisiin uusiin palveluihin siten, että jatkossa maksukattoa kerryttäisivät myös suun terveydenhuollosta, tilapäisestä kotisairaanhoidosta, tilapäisestä kotisairaalahoidosta ja terapioista perityt maksut. Myös toimeentulotuesta maksetut asiakasmaksut kerryttäisivät maksukattoa, mikä vahvistaisi toimeentulotuen viimesijaisuutta ja vähentäisi asiakkaiden riippuvuutta toimeentulotuesta. Maksukaton täyttymisen kannalta ei olisi myöskään jatkossa merkitystä sillä, onko palvelu saatu perinteisesti käyntiasioinnilla vai onko palvelu annettu etäyhteyksien avulla.

Maksukatto olisi 683€/kalenterivuosi ja alle 18 vuotiaiden maksut kerryttävät huoltajan maksukattoa. Maksukaton seuranta velvollisuus säilyisi asiakkaalla itsellään. Muutos voisi edistää hoitoon hakeutumista, lisätä palveluiden käyttöä ja asukkaiden terveyttä.

7 b § Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär

Nykyinen pykälä ja sen otsikko ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Sääntely päivitetäisiin siten, että pykälässä säädettäisiin myös eräiden muiden palveluiden osalta siitä, milloin niistä voidaan periä tulojen mukaan määräytyviä pitkäaikaisen taikka jatkuvan ja säännöllisen palvelun maksuja. Sääntely kohdistuisi esim. perhehoitoon kuten lastensuojelunlain, kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain tai vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain nojalla. Pykälässä säädettäisiin milloin kunta saisi periä pitkäaikaisen perhehoidon maksun, josta säädettäisiin 7 c §.ssä. Pitkäaikaisuuden perusteena on yli 3kk kestävä hoito tai hoidon ennakoitua kestävän yli 3kk. Muutos ehdotus selkeyttää tulkintaa ja lisää tasa-arvoa.

7 c § Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

Laki ehdotuksen mukaan sääntely laadittaisiin koskemaan myös pitkäaikaista tehostettua palveluasumista ja pitkäaikaista perhehoitoa. Kunta saisi periä pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakalta maksun, joka saisi olla enintään 85 prosenttia asiakkaan kuukausituloista. Tämä vastaisi nykytilaa pitkäaikaisen laitoshoidon osalta.

10 b § Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och för långvarig sluten vård

Voimassa olevassa 10 b §:ssä säädetään pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevista tuloista ja laki muutoksen myötä sääntely ulotettaisiin koskemaan myös pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta ja pitkäaikaisesta perhehoidosta perittävän maksun perusteena olevia tuloja. Jatkuvina tuloina olisivat palkka-, eläke- ja etuustulot. Vuosittain toistuvasti saatuja tuloja olisivat puolestaan muun muassa osinko- ja korkotulot.

Maksun perusteena olevina tuloina otettaisiin huomioon tulot ennakonpidätyksen ja ennakonkannon jälkeen (nettotulo) eli verot otettaisiin huomioon tuloja vähentävänä. Muutos yhdenvertaistaisi käytäntöjä kuntien välillä.

10 c § Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

Uutena asiana säädettäisiin, että tuloista olisi vähennettävä avopuolisoiden yhteistaloudesta tarkoitettu pesänjakajan tai tuomioistuimen määräämä hyvitys, joka on suoritettavana rahana, tuomioistuimen tai holhousviranomaisen asiakkaalle määräämä edeunvalvojan palkkion perusmaksu, asumismenojen vähentäminen tietyin edellytyksin. Omistusasunnosta aiheutuvat kohtuulliset kulut huomioitaisiin enintään kuuden kuukauden ajalta, vuokra-asunnon vuokra irtisanomisajalta enintään kuukauden ja asumisoikeusasunnon käyttövastike viimeiseltä kolmelta kuukaudelta. Muutos selkeyttäisi lain tulkintaa.

10 d § Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och långvarig familjevård

Esityksessä ehdotetaan uutta pykälää jolla säädettäisiin, että terveydenhuollon ammattihenkilön määräyksellä hankitut lääkkeet, kliiniset ravintovalmisteet ja perusvoiteet, joihin asiakas on oikeutettu saamaan sairausvakuutuslain nojalla korvausta, huomioitaisiin asiakasmaksua määrättäessä vähennyksenä tuloista.

Lääkekulut huomioitaisiin vähennyksenä maksun määräämisen perusteena ennen käyttövaran laskemista. Muutoksen vaikutus asikkaiden taloudelliseen tilanteeseen koettaisiin positiivisena.

10 e § Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

Pitkäaikaisista asumispalveluista perittävistä maksuista ei ole voimassa olevaa sääntelyä, joten pykälä olisi kokonaan uusi. Pykälän mukaan palveluista perittäisiin kuukausimaksu, joka määräytyisi asiakkaan palvelupäätökseen kirjattujen palvelutuntien määrän, asiakkaan maksukyvyyn ja perheen koon mukaan. Maksu perittäisiin kalenterikuukausittain tuntimäärään perustuen.

Pykälä selkeyttäisi ja lisäisi yhdenvertaisuutta koko maassa.

10 f § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

Tämän uuden pykälän tarkoituksena on säätää maksun perusteena olevista tuloista. Muutoksena voimassa olevaan asiakasmaksuasetuksen 27 ja 29 §:n mainittujen tulojen lisäksi uudessa säädöksessä otettaisiin huomioon mm. elatusapu ja elatustuki lapsiperheiden kotipalvelua määrätessä. Vaikutus voi olla tuntuva yksittäiselle perhelle mutta laajemmin katsottuna vaikutus on vähäinen.

10 g § *Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

Pykälä olisi uusi ja siihen sisältyisi asiakasmaksuasetuksen 30 §:n lisäksi uutena huomioon otettavana vähennyksenä yhteistalouden purkautumisesta aiheutuvasta pesänjakajan tai tuomioistuimen määräämä hyvitys. Myös edunvalvojan palkkion perusmaksu tulisi huomioida uutena vähennettävänä asiana. Muutosehdotus parantaa asiakkaiden taloudellista tilannetta.

10 h § *Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice*

Pykälä olisi uusi. Sen mukaan kunta saisi periä asiakkaalta kohtuullisen maksun tukipalveluina järjestettävistä tai asumispalveluun liittyvistä ateria-, vaatehuolto-, peseytymis-, siivous- ja turvapalveluista, osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävistä palveluista. Selvyyden vuoksi pykälässä säädettäisiin erikseen siitä, että pitkäaikaiseen tehostettuun palveluasumiseen liittyvistä tukipalveluista ei saisi periä erillistä maksua.

10 i § *Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog*

Pykälä olisi uusi. Metsätulo huomioitaisiin asiakasmaksuasetuksen 28 a §:län mukaisesti eli se huomioitaisiin jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun maksuja määrätessä samoin perustein kuin pitkäaikaisen laitoshoidon maksusta määrättäessä. Metsätulon perusteena on puuston kasvusta johtuva metsäomaisuuden tuotto joka rinnastetaan pääomatuloon. Pykälä lisää yhdenvertaisuutta ja selkeyttä.

10 j § *Maksun määrääminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift*

Pykälä olisi uusi, ja siinä säädettäisiin maksukyvyyn mukaan määräytyvän maksun määräämisestä sekä tilanteesta, jolloin maksu tulee tarkistaa. Pykälä selventää nykyistä käytäntöä.

10 k § *Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften*

Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin palvelun keskeytyksen vaikutuksesta asiakasmaksuun. Pykälä selventää nykyistä käytäntöä.

11 § *Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift*

Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Muutoksen jälkeen kunnalla olisi velvollisuus alentaa tietyistä palveluista määrättyä asiakasmaksua tai jättää maksu perimättä siltä osin kuin maksun periminen vaarantaisi asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulotuen edellytyksiä. Muutokset

selkeyttävät ja tarkentavat nykyistä soveltamiskäytäntöä, joka on aiheuttanut epäselvyyksiä ja jättänyt tulkinnanvaraa.

Asiakasmaksulain muuttamisen lähtökohtana oleva asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuus suhteessa toimeentuloturvaan on hyvä tavoite, joka toteutuessaan parantaa asiakkaan oikeusturvaa ja selkiyttää sääntelyä. Maksuttomuuden laajentaminen ja siitä aiheutuvat tulomenetykset tulee korvata kunnille valtionosuuksien korotuksilla, mikä sekin vastaa hallitusohjelman tavoitetta kompensoida kunnille täysimääräisesti uusien tehtävien aiheuttamat menot tai tulomenetykset.

13 § Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland

Tämän uuden pykälän tarkoituksena olisi nostaa asiakasmaksuasetuksen 24 § lain tasolle. Lisäksi sääntelyyn lisättäisiin eräitä muita muutoksia ja maksujen perimistä henkilöltä, jolla ei ole Suomessa kotikuntaa, rajattaisiin tietyitä osin. Muutosehdotus selkeyttää käytäntöä.

14 § Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen

Voimassa oleva 14 § antaa kunnalle oikeuden periä ja nostaa asiakkaille tulevat eläkkeet, elinkorot, elatusavut, avustukset tai muut jatkuvat tulot, korvaukset ja saamiset siltä ajalta, jonka asiakas on laitoshoidossa tai perhehoidossa. Pykälä on tarkoitettu sellasia tilanteita varten, joissa asiakas syystä tai toisesta ei maksa hänelle määrättyä asiakasmaksua. Uudessa sääntelyssä pykälän soveltamisalaa laajennettaisiin tehostetuun palveluasumiseen ja että siinä mainittaisiin nimenoaisesti laitospalvelu. Lisäys selkeyttäisi kunnan oikeuksia perintään.

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar

Ehdotettu pykälä vastaa pääosin sisällöltään voimassa olevaa 14 a §:ää, mutta sääntelyyn tehtäisiin eräitä tarkistuksia. Pykälään säädettäisiin, että kunnalla on oikeus saada maksujen asettamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset salassapitosäännösten estämättä. Esim. tulorekisterin tietoja voidaan käyttää asiakasmaksujen määrittämiseen. Niissä tapauksissa joissa asiakas syystä tai toisesta ei ole toimittanut vaadittavia tietoja, olisi kunnalla oikeus saada tiedot esim. pankki olisi velvollinen luovuttamaan tarvittavat tiedot kunnan käyttöön. Ehdotus selkeyttää toimintaa.

15 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin päätöksistä, joihin saa vaatia oikaisua. Uutena asiana pykälässä säädettäisiin että, oikaisua saisi vaatia 14 §:n mukaiseen päätökseen. Oikaisuvaatimus tehtäisiin sille toimielimelle, joka vastaa palvelun järjestämisestä kunnassa. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintoprosessilaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätöseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos kortekin hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Tämä lisää asiakkaan oikeusuoja, jos asiakas katsoo, että kunta on toiminut asiassa perusteettomasti tai virheellisesti.

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

Ennen lain voimaantuloa olisi syytä tarkentaa kustannusten vaikutukset kuntien talouteen sekä yksittäisten kuntien valtionosuuksien määrät. Ehdotuksessa käytetty laskentamalli antaa vain suuntaa antavat laskelmat eikä siinä ole huomioitu alueiden eroavaisuuksia ja nykyisiä käytäntöjä. Lisäksi ehdotuksen laskennan perusteena ollut tietopohja myönnetään olleen puutteellinen.

Mikäli ehdotetut muutokset menevät tällaisenaan läpi, aiheuttavat ne muutoksia asiakas- ja potilastietojärjestelmiin. Muutosten aiheuttamat kustannusvaikutukset tulee voida huomioida kokonaisuudessaan vuoden 2021 talousarvion laadinnan yhteydessä.

Rautio Päivi
Oulaisten kaupunki